

PATOLOŠKA FIZIOLOGIJA ENDOKRINOLOG SISTEMA

Prof.dr Aleksandar Lj. ĐUKIĆ

Fakultet medicinskih nauka Univerziteta u Kragujevcu
Centar za endokrinologiju, dijabetes i bolesti metabolizma
Interna klinika, KC Kragujevac

OSNOVI FUNKCIONISANJA ENDOKRINOLOGIJSKEGA SISTEMA. OSNOVI DELOVANJA HORMONA

Definicija

Endokrini sistem je kompleksni sistem koji održava stabilnom unutrašnju sredinu uprkos potencijalnim poremećajima koji dolaze bilo iz spoljene sredine, bilo iz unutrašnjosti organizma.

Uloga endokrinog sistema

- RAST
- ODRŽAVANJE HOMEOSTAZE
  - Tiroidni hormoni: kontrolišu 25% bazalnog metabolizma u većini tkiva
  - Kortizol: direktni efekti na metabolizam i permisivna uloga za druge hormone
  - PTH: regulacija metabolizma kalcijuma i fosfata
  - Vazopresin: regulacija osmolarnosti
  - Mineralokortikoidi: kontrola vaskularnog volumena i serumskih elektrolita
  - Insulin: održavanje euglikemije
- REPRODUKCIJA
- CIRKARDIJALNI RITMOVI

NERVNI I ENDOKRINI SISTEMI

- Deluju zajedno da bi omogućili koordinisano funkcionisanje svih organskih sistema u telu
- Nervni sistem
  - Nervni impulsi/ Neurotransmiteri
  - Brži odgovor, kraći efekti, deluje na specifična ciljna tkiva
- Endokrini sistem
  - Hormon – medijatorna molekula oslobođena u jednom delu tela, ali koja reguliše aktivnost ćelija u drugim delovima tela
  - Sporiji odgovor, efekti traju dugo, ostvaruje širi uticaj na tkiva

Interakcija sa imunskim sistemom

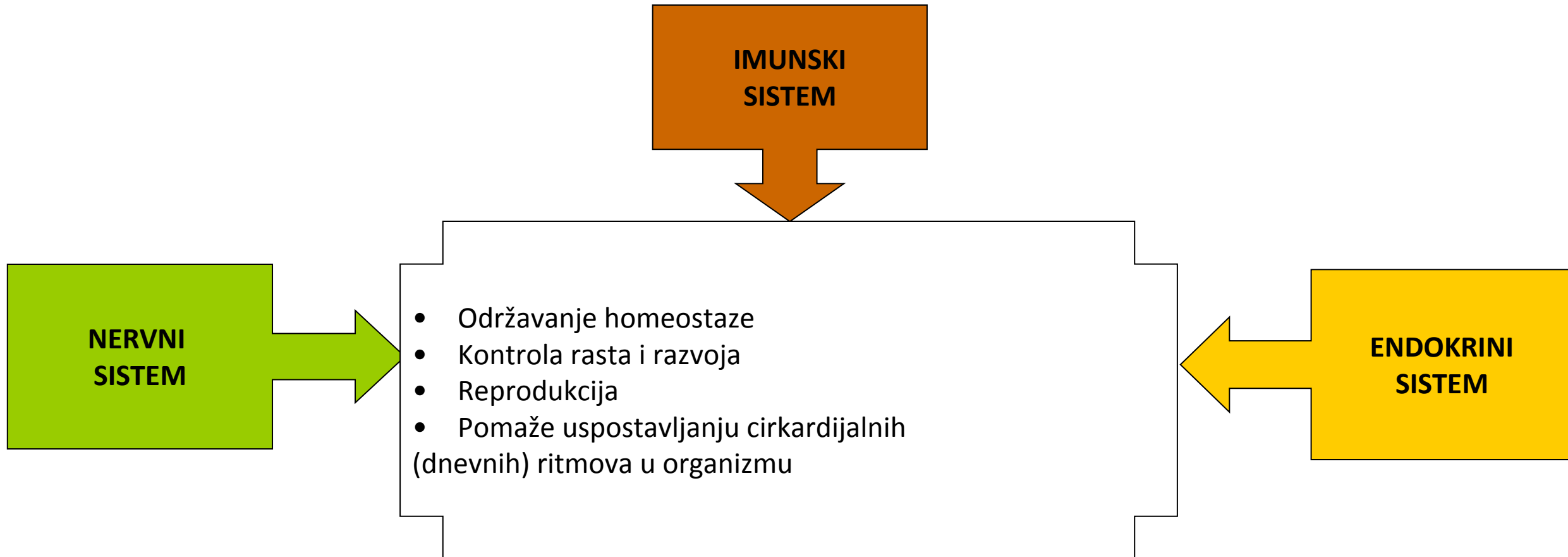

- Neke endokrinopatije su uzrokovane automunskim mehanizmima (Thyreoiditis chr. Hashimoto, M.Graves ili Diabetes mellitus tip 1).
- Sa druge strane, neki hormoni (kakvi su glikokortikoidi) smanjuju imunski i inflamatorni odgovor organizma.
- Pokazano je da i izvesne supstance koje oslobađaju limfociti utiču na nivo ACTH.
  - Aktivirani limfociti i makrofagi su u stanju preko povećane sinteze CRH da povećaju koncentracije pro-opiomelanokortina, odnosno ACTH i beta-endorfina.
  - IL-1 iz makrofaga je u stanju da poveća nivo CRH, a time u krajnjoj liniji i nivo glikokortikoida.

NERVI, ENDOKRINI I IMUNSKI SISTEMI

ENDOKRINE ŽLEZDE

- Dva tipa žlezda u organizmu
  - Egzokrine – imaju kanaliće (duktuse)
  - Endokrine – nemaju kanaliće (duktuse)
    - Sekretuju produkte u intersticijsku tečnost, zatim difunduju u krv
- Endokrine žlezde uključuju
  - Isključivo endokrini organi: Hipofizu, tiroidnu, paratiroidnu, adrenalnu i pinealne žlezde
  - Nisu isključivo endokrini organi: Hipotalamus, timus, pankreas, ovarijumi, testisi, bubrezi, želudac, jetra, tanko crevo, koža, srce, masno tkivo i placenta

Hormoni

Hormoni su supstance koje mogu da dovedu do ispoljavanja fizioloških efekata na drugim ćelijama. Prema strukturi mogu se podeliti na:

- Proteini
  - Mali neuropeptidi (GnRH, TRH, somatostatin, vazopresin)
  - Veliki proteini (LH, PTH, TSH, insulin, ACTH)
- Amini i aminokiseline (tiroidni hormoni i kateholamini)
- Steroidi (glikokortikoidi, seksualni steroidi i mineralokortikoidi)
- Derivati vitamina: Vitamin D (steroid) i Vitamin A (retinoid)

FUNKCIJE HORMONA

---

1. Pomažu u regulaciji

- Hemijskog sastava i volumena unutrašnje sredine (sastav i volumen telesnih tečnosti)
- metabolizam i energetski balans (25% BM regulišu tireoidni hormoni)
- Kontrakcija glatkih mišićnih ćelija i kardiomiocita
- Sekrecija žlezda
- Neke aktivnosti imunskog sistema

2. Kontrola rasta i razvoja

3. Reguliše rad reproduktivnog trakta

4. Pomaže uspostavljanju bioloških ritmova u organizmu: cirkardijalnih (dnevni), mesečnih i godišnjih

AKTIVNOST HORMONA

- Hormoni utiču samo na specifična tkiva koja imaju specifične receptore za pojedine hormone
- Receptori se neprekidno sintetišu i neprekidno razgrađuju
  - Down-regulation (“regulacija na dole”)– manja senzitivnost organa na hormon
  - Up-regulation (“regulacija na gore”)– veća senzitivnost organa

PODELA HORMONA U ODNOSU NA HEMIJSKI SAST

- Lipo-solubilni – koriste transportne proteine
  - Steroidi
  - Tiroidni hormoni
  - Vitamin D, retinoidi, Azotni monoksid (NO)
- Hidro-solubilni – cirkulišu u “slobodnoj” formi
  - Amini
  - Peptidi/proteini
  - Eikosanoidi: arahidonska kiselina
    - Prostaglandini
    - Leukotrieni

Sekrecija hormona

Postoje dva osnovna tipa sekrecije hormona:

- 1. Vezikularni tip** podrazumeva oslobađanje hormona van ćelije nakon pristizanja stimulusa spolja (i sledstvenog porasta intracelularnog kalcijuma). Na ovaj način se sekretuju peptidni i proteinski hormoni koji su deponovani u vezikulama unutar ćelija.
- 2. Nevezikularni tip** sekrecije hormona podrazumeva oslobađanje hormona van ćelija onom brzinom kojom se oni i sintetišu. Na ovaj način se sekretuju steroidni hormoni. Zbog toga ne postoji depo ili rezerva ovih hormona unutar endokrinih ćelija.

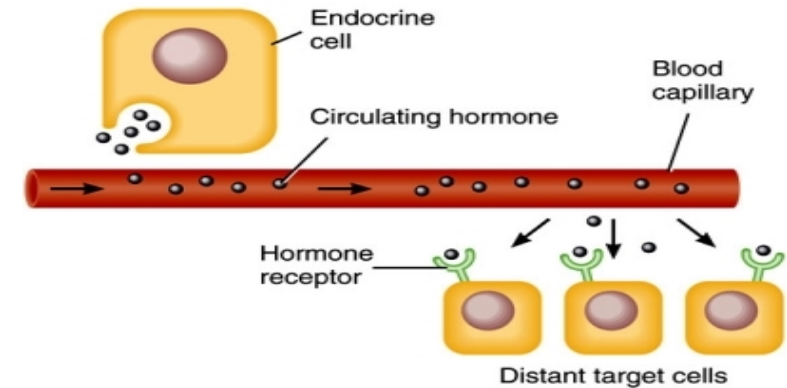

PRENOŠENJE SIGNALA

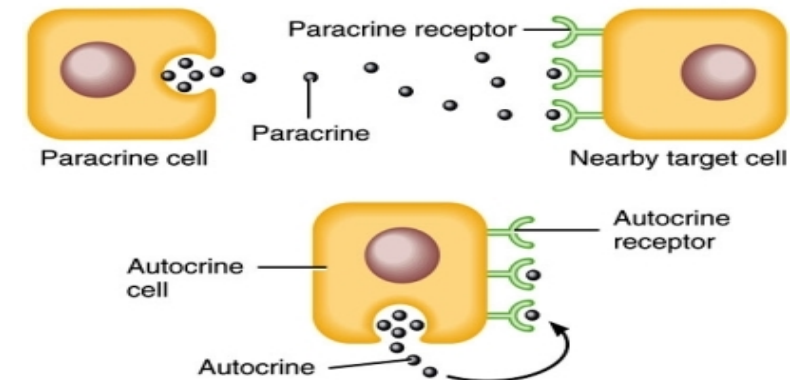
CIRKULIŠUĆI I LOKALNI HORMONI

- Tipovi dejstva hormona
  - **Endokrino** (cirkulišući) –sekrecija hormona u krvotok i njihovo prenošenje putem krvi do ciljnih ćelija.
  - Lokalni hormoni – deluju lokalno
    - **Parakrino** – deluju na susedne ćelije
    - **Autokrino** – deluju na same ćelije koje su ih sintetisale
    - **Neurokrino** - podrazumeva produkciju hormona u nervnom tkivu. Primer za ovaj tip dejstva je ADH (sintetiše se u hipotalamusu, transportuje i deponuje u neurohipofizi, odakle se i oslobađa nakon adekvatnih stimulusa).

(a) Circulating hormones

(b) Local hormones (paracrine and autocrine)

Figure 18.02 Tortora - PAP 12/e
Copyright © John Wiley and Sons, Inc. All rights reserved.

TRANSPORT HORMONA U KRVU

- Hidro-solubilni hormoni cirkulišu “rastvoreni” u plazmi kao “slobodni” oblik (“free”)
- Lipo-solubilni hormoni zahtevaju postojanje **transportnih proteina**
  - Sintetišu se u jetri
  - Imaju 3 funkcije
    - Omogućavaju rastvorljivost u vodi
    - Usporavaju filtraciju u bubrezima
    - Predstavlja “rezervu” hormona u telu
  - **Slobodna frakcija** (0.01-10%) omogućava biološku aktivnost hormona

PROTEINI KOJI VEZUJU HORMONE

Veliki broj hormona unutar cirkulacije nalazi se u dva oblika:

- frakcija hormona vezanog za proteine (najveći procenat, npr. 99,96% T4 je vezan za svoj nosač u plazmi)
- frakcija hormona nevezanog za proteine, drugačije se naziva nevezana ili slobodna (eng. free)

Biološki aktivna je jedino slobodna frakcija (može slobodno da se kraće van vaskularnog sistema). Postoji ravnoteža između vezane i nevezane frakcije hormona, tako da vezana frakcija može poslužiti kao svojevrsan »rezervoar« hormona.

Mehanizmi dejstva hormona

Postoje dva osnovna mehanizma dejstva hormona:

- preko specifičnih receptora koji se nalaze na površini ćelijske membrane
- preko intracelularnih receptora

MEHANIZAM DEJSTVA HORMONA

- Biološki odgovor zavisi i od hormona i od ciljnog tkiva
  - Različite ciljne ćelije različito odgovaraju na dejstvo istog hormona
  - Npr. insulin stimuliše sintezu glikogena u hepatocitima, a u adipocitima dovodi do sinteze triglicerida
  - Drugi efekti hormona, pored produkcije novih molekula, su:
    - Promena permeabilnosti ćelijske membrane
    - Stimulisanje transportnih aktivnosti u i van ćelije
    - Promena brzine specifičnih metaboličkih reakcija
    - Kontrakcija glatkih mišićnih ćelija i/ili kardiomicita

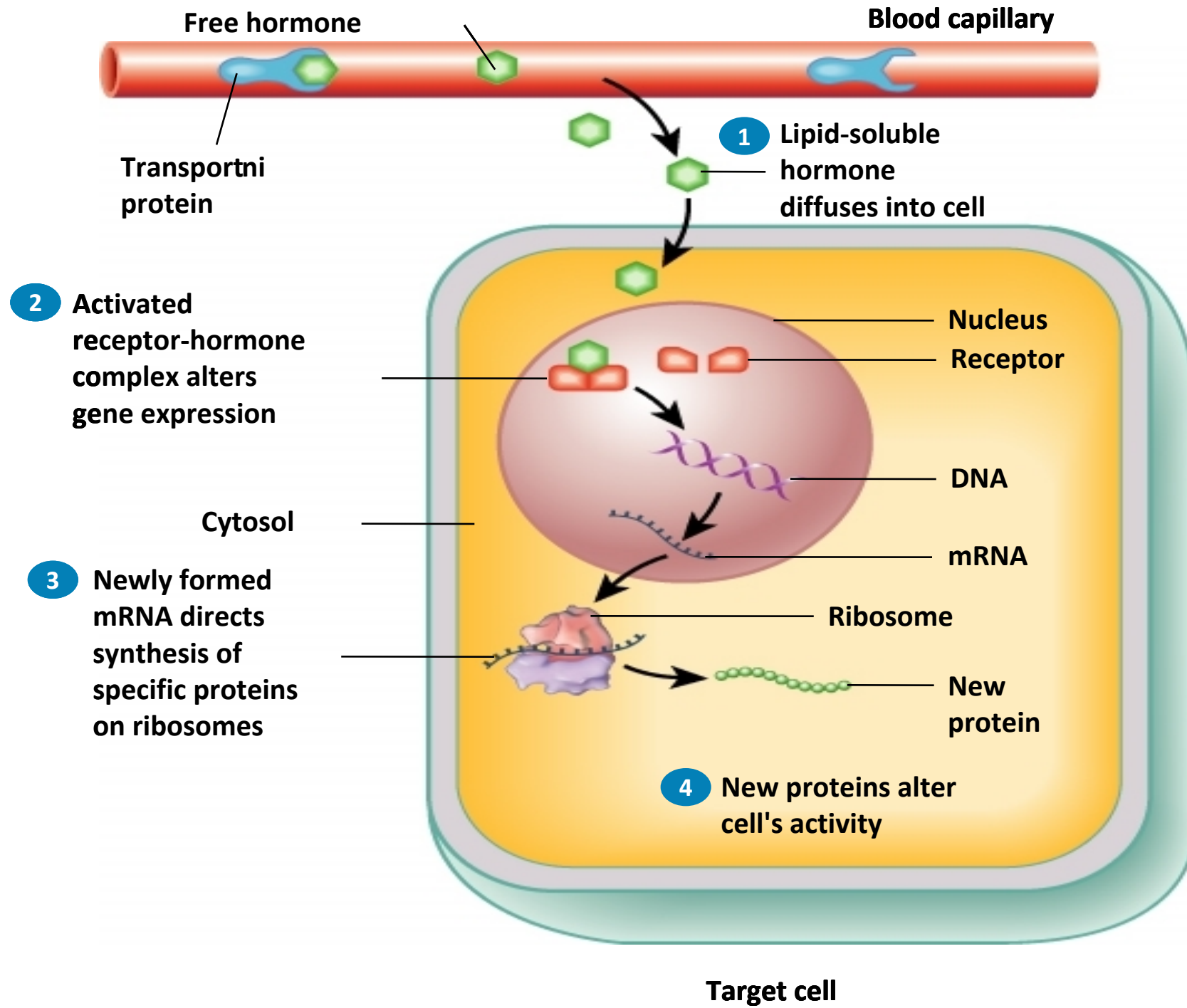
MEHANIZAM DEJSTVA HORMONA

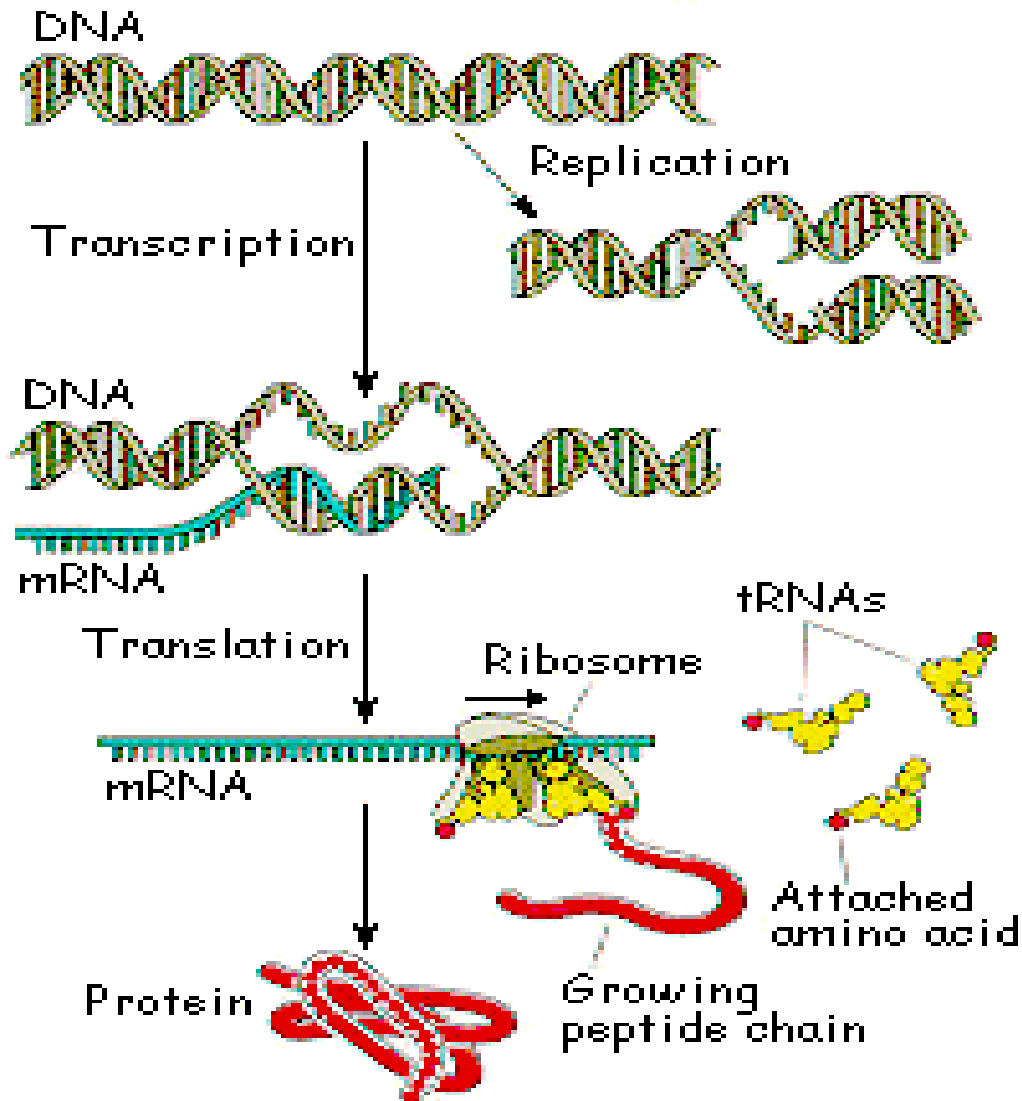
- Lipo-solubilni hormoni se vezuju za receptore unutar ciljnih ćelija
- Hidro-solubilni hormoni se vezuju za receptore koji se nalaze u plazma membrani ciljnih ćelija
  - Aktiviraju sistem sekundarnih glasnika
  - Amplifikuju originalni mali signal
- Mogućnost odgovora ciljne ćelije zavisi od
  - Koncentracije hormona
  - Količine receptora na ciljnim ćelijama
  - Uticaja koje ostvaruju drugi hormoni
    - Permisivni, sinergički i antagonistički efekti

Intraćelijski receptori
(citoplazmatski ili jedarni)
- regulacija gena -

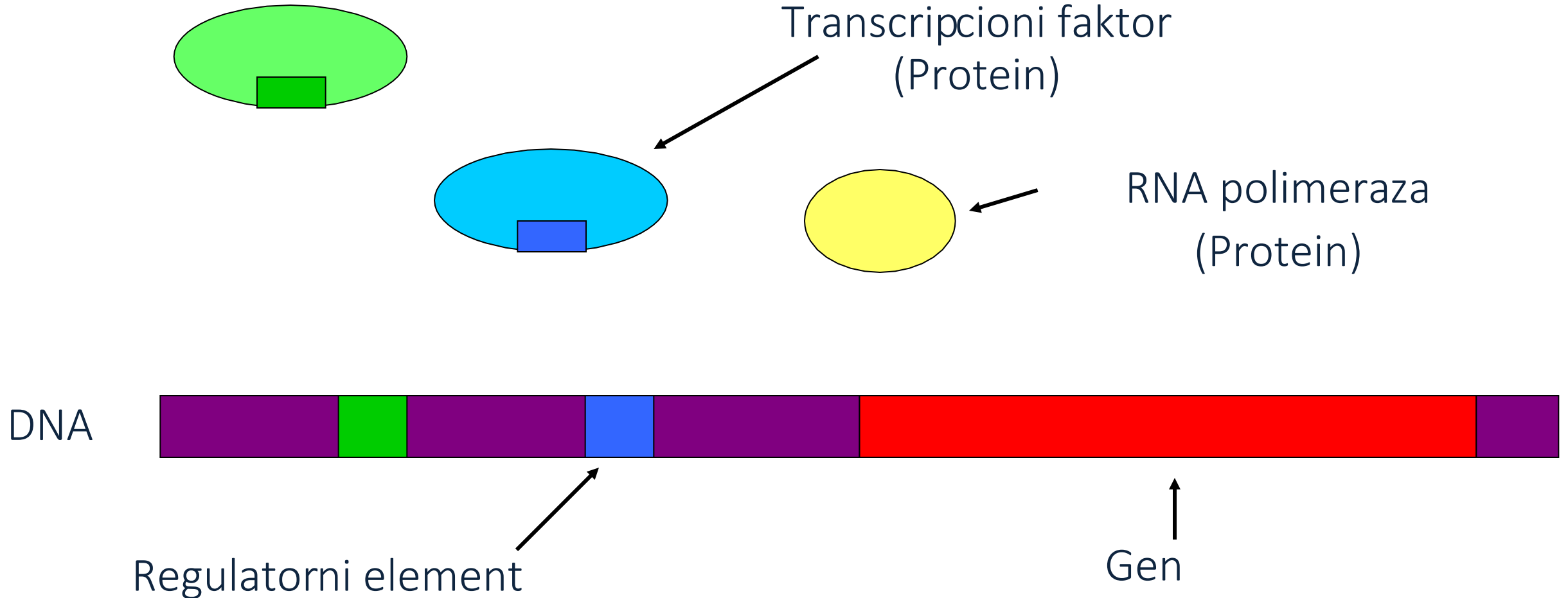
Regulacija genske ekspresije

Gde se odigrava regulacija aktivnosti gena?

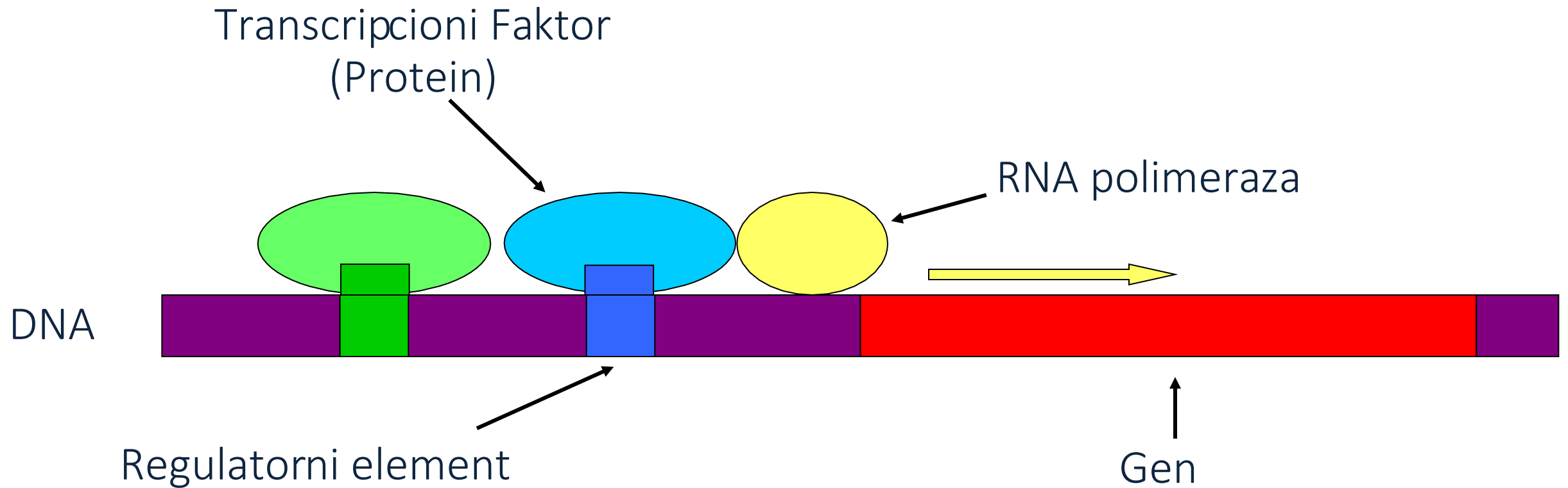
- Otvaranje hromatina
- **Transkripcija**
- Translacija
- Stabilnost proteina
- Modifikacija proteina

Regulacija gena

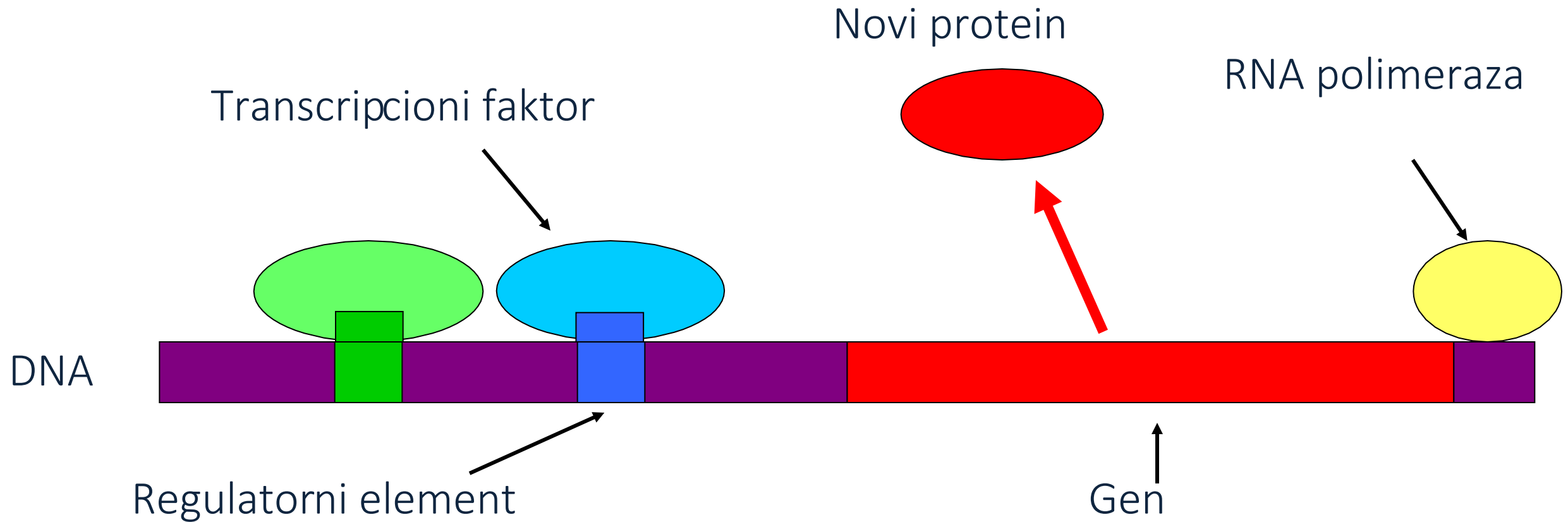

Regulacija gena

Regulacija gena

Nuklearni receptori

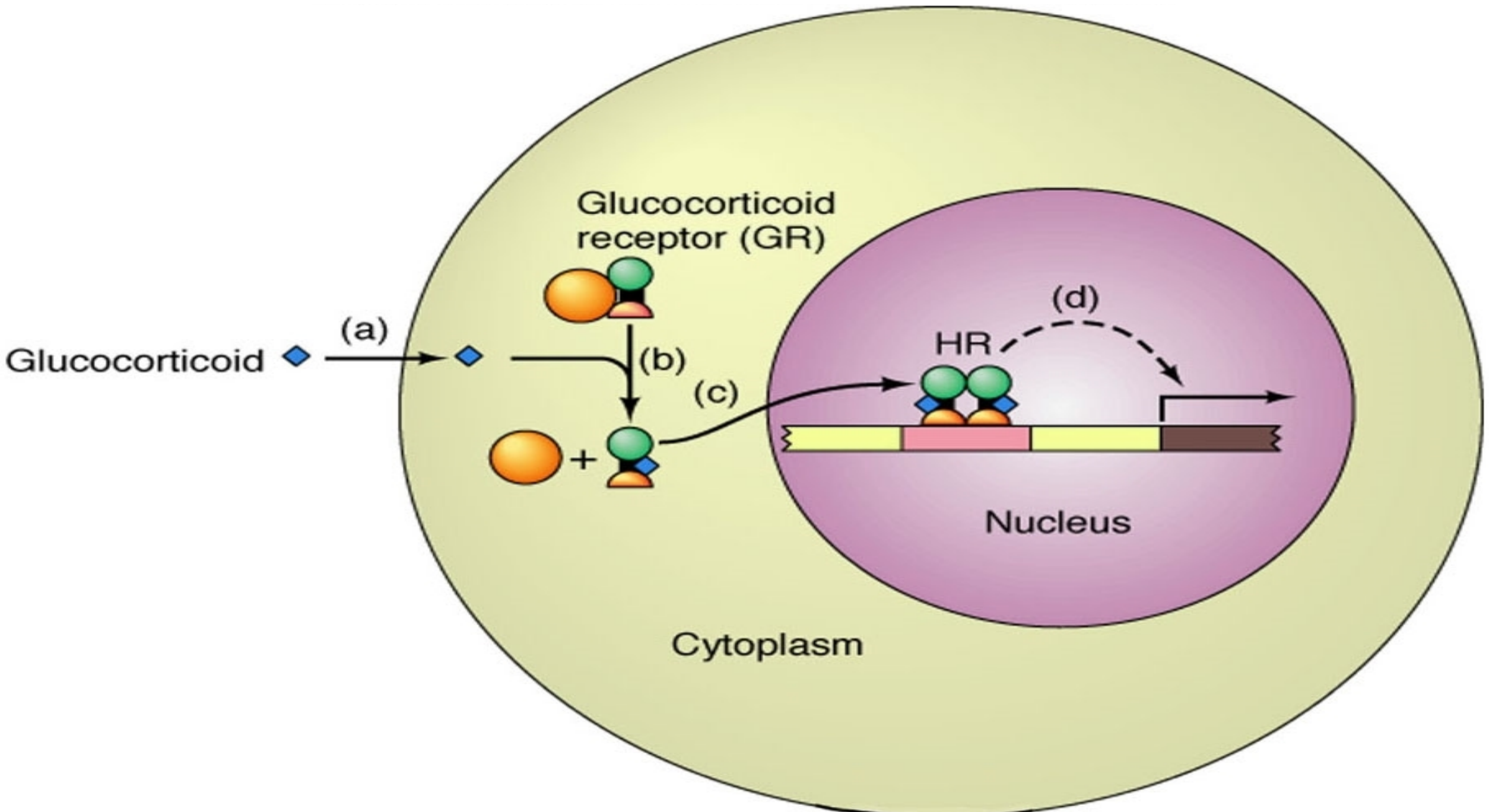
1. Tip 1. glukokortikoidni receptori

- smešteni su u citoplazmi
- kada se vežu sa hormonom prelaze u jedro

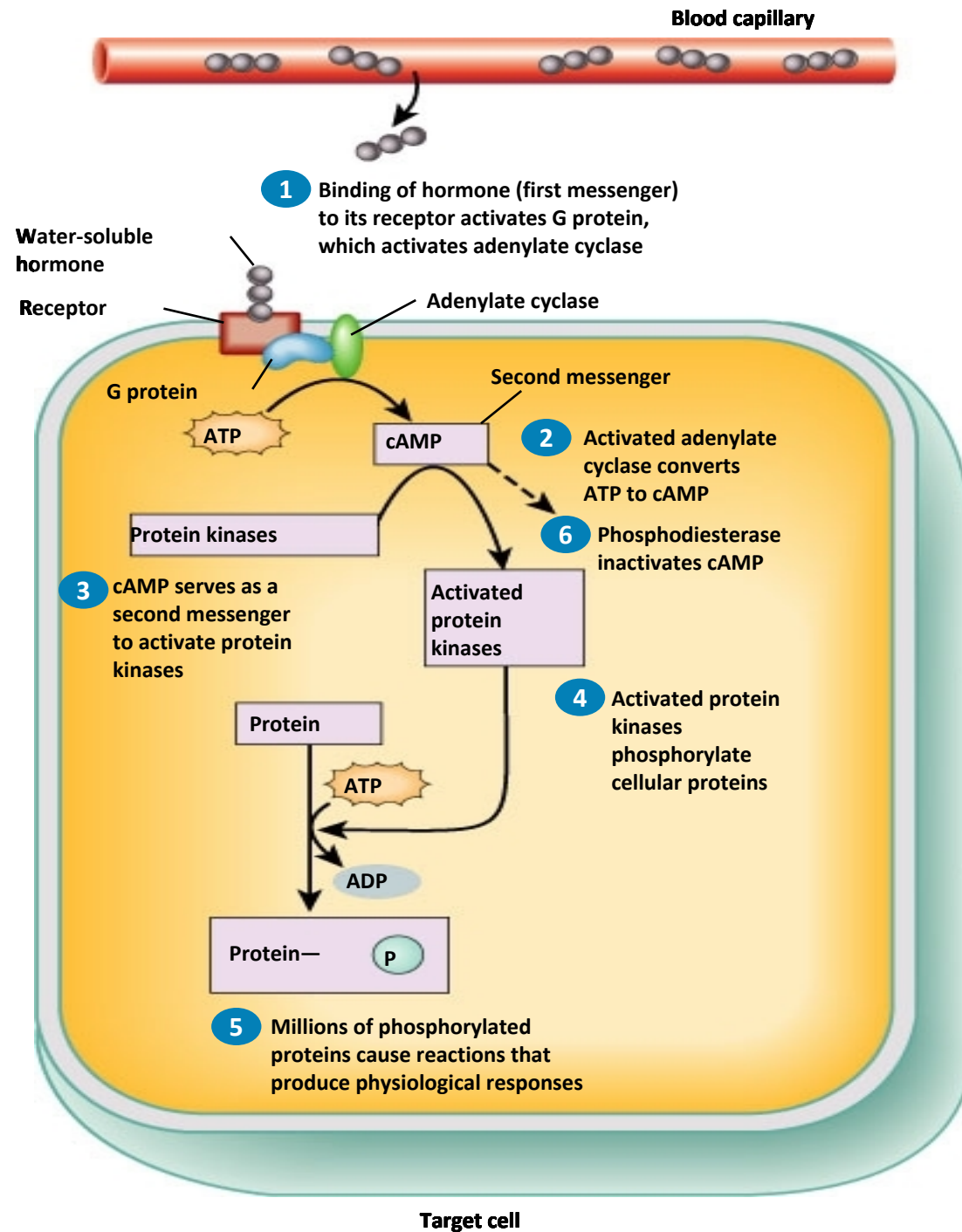
2. Tip 2. receptori za tiroidne hormone

- smešteni su u nukleusu
- vezivanje za DNA u odsustvu hormona dovodi do supresije transkripcije; vezivanje za DNA kada su u kompleksu sa hormonom dovodi do stimulacije transkripcije

3. Tip 3. “orfan” receptori (nisu identifikovani ligandi)

Membranski receptori

KONTROLA SEKRECIJE HORMONA

- Regulacija putem:
  - Signala nervnog sistema
  - Hemijskih promena u krvi
  - Drugih hormona
- Najveći deo regulacije hormona je putem negativne povratne sprege
  - Samo nekoliko primera pozitivne povratne sprege

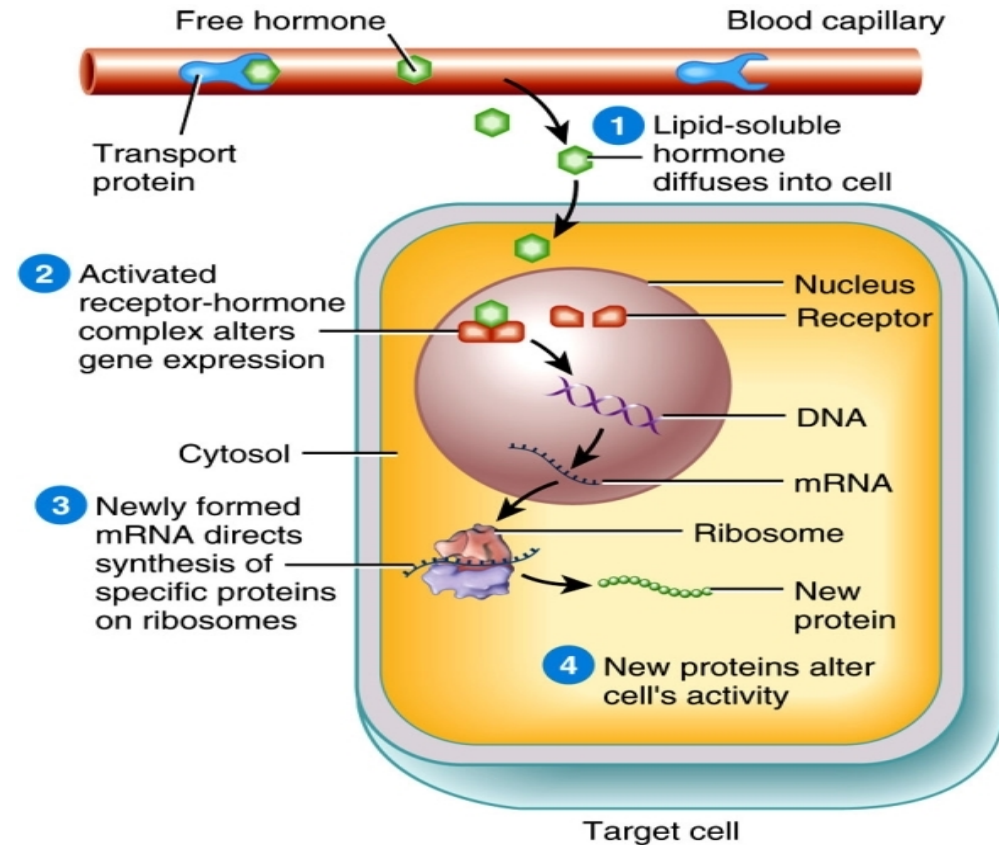

Figure 18.03 Tortora - PAP 12/e
Copyright © John Wiley and Sons, Inc. All rights reserved.

MEHANIZMI KONTROLE ENDOKRINOLOGIJSKOG SISTEMA

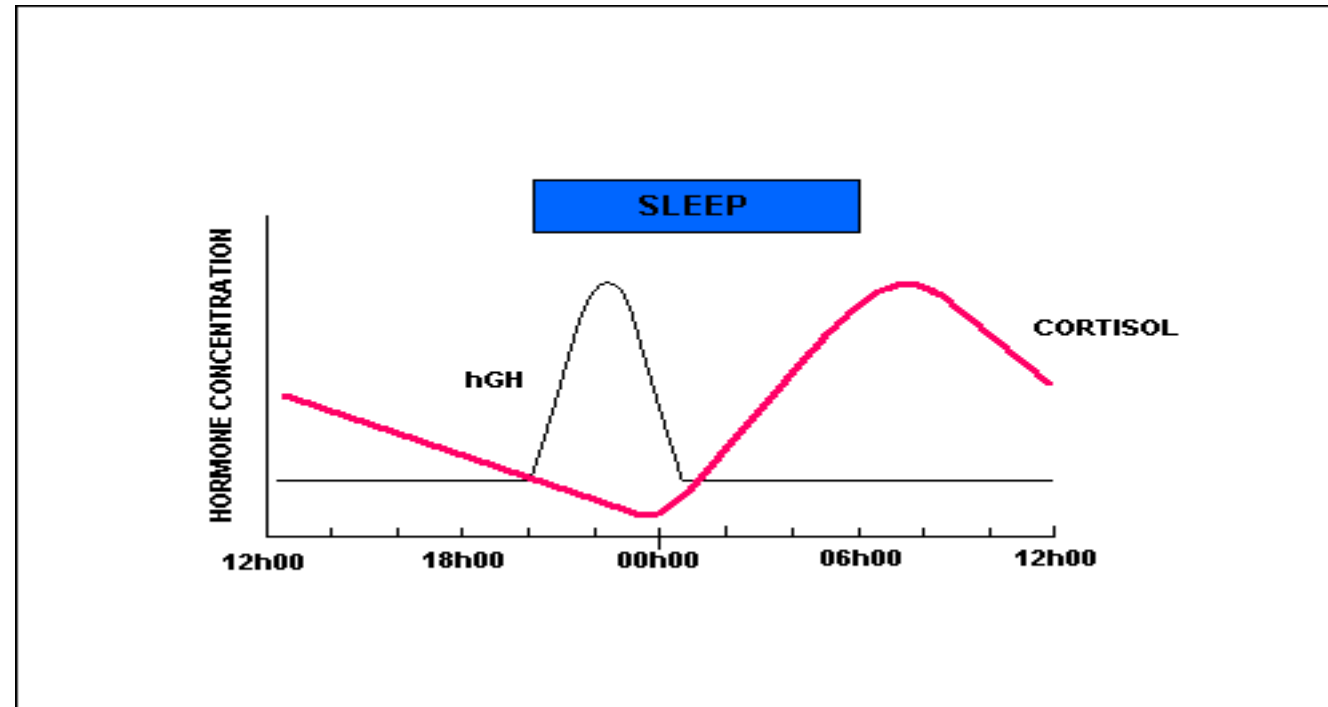
Kontrolu sekrecije hormona ostvaruju:

- mehanizmi povratnih sprega (negativna i pozitivna povratna sprega)
- autokrina i parakrina sekrecija i
- obrasci ritmične sekrecije hormona (pulzatilni, diuralni, mesečni i sezonski ritam).

Kontrolni sistemi endokrinih žlezda imaju različit stepen složenosti.

SISTEM NEGATIVNIH I POZITIVNIH POVRATNIH SPREGA

- **Sistemi negativnih povratnih sprega**
  - Suprotstavlja se promenama u kontrolisanim uslovima
    - Regulacija krvnog pritiska (sila koju stvara krv u vidu pritiska na zid krvnog suda)
    - Višak tiroidnih hormona “isključuje” hipotalamus
    - višak kortizola “isključuje” hipotalamus i hipofizu
- **Sistemi pozitivnih povratnih sprega**
  - Jačaju ili intenziviraju promene u jednom od telesnih parametara koje kontroliše organizam
  - Normalan porođaj

-
- **Negativne povratne sprege** podrazumevaju da produkt sekrecije endokrine žlezde inhibitorno deluje na kontrolni sistem, tako da on zaustavlja dalju sekretornu aktivnost endokrine žlezde. Suština ovog tipa kontrole je postojanje »**tačke izbora**« (engl. set point), odnosno određene koncentracije hormona koja je optimalna za organizam u tom trenutku.
  - **Pozitivna povratna sprega** podrazumeva da hormon endokrine žlezde tako deluje na kontrolni sistem da pojačava sopstvenu sekreciju. Primer za to je efekat estrogena na produkciju GnRH.

MEHANIZMI POVRATNIH SPREGA

- **Sistem koji se sastoji od 4 komponente:** hipotalamus, hipofiza, endokrina žlezda i telesna tkiva.
- **Sistem koji se sastoji od 3 komponente:** hipotalamus, hipofiza i telesna tkiva.
- **Sistem koji se sastoji od dve komponente:** endokrina žlezda i periferna tkiva.
- **Složeni sistemi kontrole.**

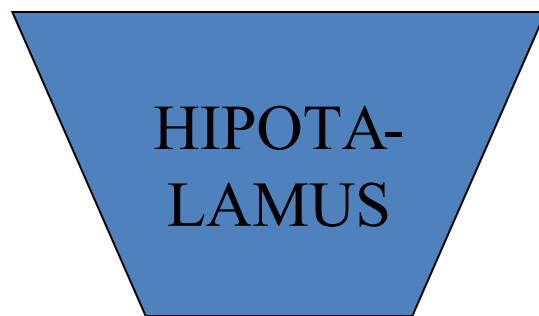

Na osnovu elemenata koji učestvuju u kontrolnom sistemu, povratne sprege mogu biti

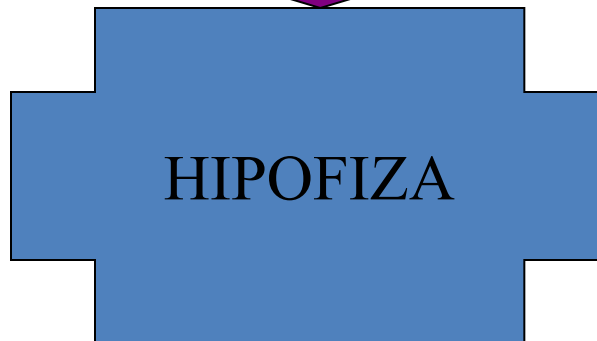
- ultrakratke (endokrina žlezda i njen hormon)
- kratke (hipofiza i hipotalamus) i
- duge (endokrina žlezda i hipotalamus ili hipofiza).

**DUGA POVRATNA
SPREGA**

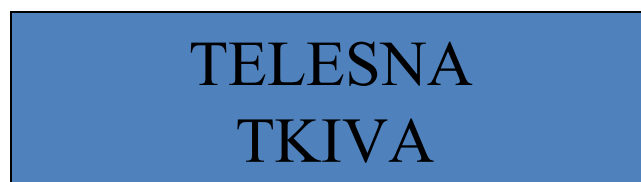
HIPO-
LAMUS

HIPOFIZA

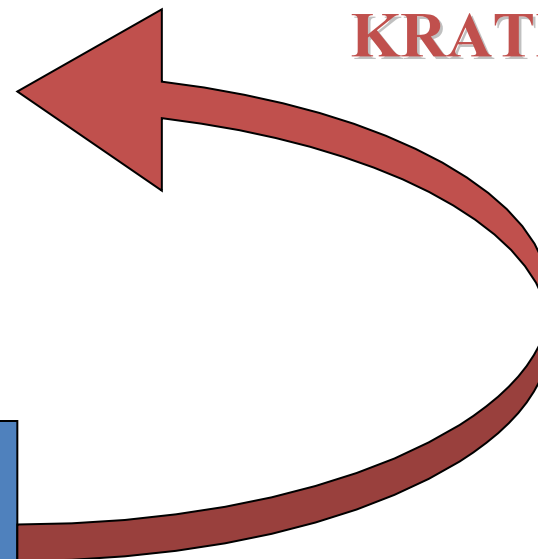

PERIFERNA
ŽLEZDA

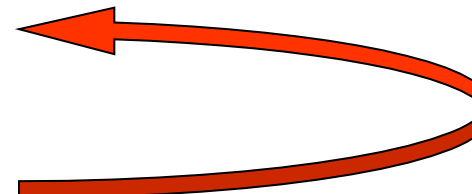

TELESNA
TKIVA

**KRATKA POVRATNA
SPREGA**

**ULTRAKRATKA
POVRATNA SPREGA**

MEHANIZMI POVRATNIH SPREGA

Složeni sistemi kontrole. Primer za ovakav tip kontrole je laktacija. U pubertetu **STH**, **estrogen** i **glikokortikoidi** indukuju proliferaciju duktusa u žlezdanom tkivu dojke. U graviditetu **progesteron** i **prolaktin** dovode do punog razvoja alveola mlečnih žlezda i time pripremaju žlezdu za laktaciju. Nakon porođaja, **prolaktin** nastavlja da deluje stimulatивно na produkciju mleka, dok na otpuštanje mleka iz dojki deluje **oksitocin**. Za održavanje laktacije neophodna je metabolička podloga koju ostvaruju udruženi efekti **glikokortikoida**, **tiroidnih hormona** i **insulina**.

PATOFIZIOLOŠKI POREMEĆAJI ENDOKRINOLOGIJSKOG SISTEMA: endokrini hipo i hiperfunkcija

---

POREMEĆAJI ENDOKRINOLOGIJE

POREMEĆAJI MORFOLOGIJE

- Hipertofija
- Hiperplazija
- Neoplazija (benigna ili maligna)

- Neizmenjena morfologija

- Agenezija
- Ektopija
- Atrofija
- Hipotrofija

POREMEĆAJI FUNKCIJE

- Hiperfunkcija

- Normofunkcija

- Hipofunkcija

POREMEĆAJI FUNKCIJE ENDOKRINOLOGIJSKOG SISTEMA

Većina endokrinih bolesti može da ima za posledicu:

- smanjenje aktivnosti hormona (endokrina hiperfunkcija)
- povećanje aktivnosti hormona (endokrina hipofunkcija).

Na osnovu nivoa kontrolnog sistema koji je zahvaćen razlikujemo tri vrste endokrinopatija: primarne, sekundarne i tercijalne. Ako bi se ovaj obrazac primenio na osovину hipotalamus - hipofiza - endokrina žlezda:

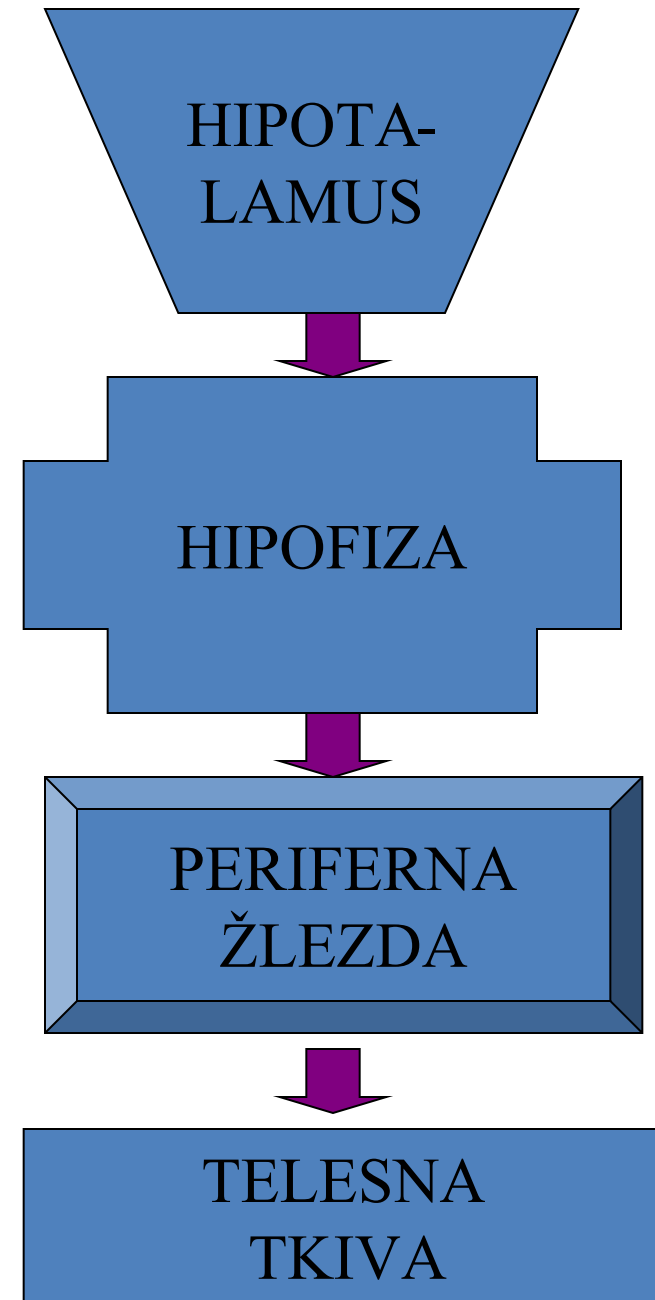
- **primarne** endokrinopatije podrazumevaju da je poremećaj u samoj efektornoj endokrinoj žlezdi koja proizvodi hormone koji utiču na ciljna tkiva (npr. nedostatak ili višak sekrecije kortizola iz nadbubrega),
- **sekundarni** da je poremećaj u efektorskoj endokrinoj žlezdi koji nastaje direktno kao posledica poremećaja rada drugih organa (npr. poremećaje sekrecije ACTH u hipofizi dovodi do poremećaja sekrecije kortizola iz nadbubrega ili poremećaj koncentracije kalcijuma dovodi do poremećaja sekrecije PTH)
- **teracijalni** podrazumevaju da je poremećaj u drugom organu utiče indirektno na efektorsku endokrinu žlezdu (npr. poremećaj hipotalamusa u lučenju CRF utiče direktno na funkciju hipofize u smislu sekrecije ACTH, ali indirektno (preko hipofize) i na funkciju nadbubrega).

**TERCIJALNE
ENDOKRINOPATIJE**

**SEKUNDARNE
ENDOKRINOPATIJE**

PRIMARNE ENDOKRINOPATIJE

ENDOKRINA HIPOFUNKCIJA

Endokrina hipofunkcija je poremećaj endokrinog sistema koji se ispoljava kao nedostatak hormona ili endokrini deficit. Endokrina hipofunkcija može biti izazvana:

- poremećajim žlezda koje dovode do smanjenja sekrecije hormona
- ekstraplandularnim poremećajima koji modifikuju sekreciju endokrinih žlezda
- defektom u sintezi hormona
- poremećaji metabolizma hormona

Poremećaji endokrinih žlezda

Najčešći uzrok endokrine hipofunkcije je destrukcija endokrinih žlezda. Postoje četiri osnovna mehanizma koja su za to odgovorna:

- autoimunska destrukcija
- tumori
- infekcija
- ishemija/hemoragija

Autoimunska destrukcija

Mnogi faktori dovode do sklonosti endokrinog sistema ka autoimunskoj destrukciji.

Postoji znatna genetska predispozicija za pojedine autominske bolesti u endokrinom sistemu. Diabetes mellitus tip 1 ima jaku genetsku predispoziciju, a smatra se da ta veza počiva na specifičnom humanom leukocitarnom antigenu (HLA).

Smatra se da i virusna infekcija može biti okidač za otpočinjanje autoimunskog procesa.

Mehanizmi autoimunske destrukcije

- Aktivacija autoreaktivnih imunskih ćelija
- »antigenška mimikrija« (antigenška sličnost između pankreasnih enzima i Coxacki B virusa)
- Postoji mogućnost i da se samo tkivo endokrine žlezde promeni, bilo usled oštećenja ili usled dejstva hemijskih supstanci. Posledica ovih poremećaja je oslobađanje velike količine autoantigena, do nivo koji može da pokrene autominski odgovor.

ENDOKRINA HIPERFUNKCIJA

Endokrina hiperfunkcija podrazumeva stanje sa pojačanom aktivnošću određenog hormona. Uzroci:

- Neoplazija i hiperplazija.
- Autoimunska stimulacija.
- Egzogeni primena hormona.
- Promene u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona.
- Poremećaji metabolizma hormona.

Neoplazija i hiperplazija

Tumori koji sekretuju hormone mogu da se jave u bilo kojoj endokrinoj žlezdi. Pored tumora endokrinog tkiva koji proizvode hormone te žlezde, postoje i tumori koji su porekla nendokrinog tkiva koji proizvode hormone (»ektopična« produkcija) (npr. mikrocelularni karcinom bronha proizvodi ADH).

Hiperplazija (porast broja ćelija) predstavlja povećanje veličine žlezde zbog idiopatskih razloga ili zbog ekstraglandularnih uticaja.

-
- **Autoimunska stimulacija.** Patofiziološki mehanizmi koji koji dovode do autoimunske endokrine hipofunkcije su slični onima koji dovode i do endokrine hiperfunkcije. Međutim, autoantitela koja se stvaraju tokom autoimunskih endokrinopatija su u drugom slučaju pre stimulatorna, nego inhibitorna.
  - Graves-ova bolest: autoantitela imaju sposobnost da da stimulišu receptore za TSH (porasta veličine tireocita i povećanja njihove sekretorne aktivnosti).

-
- **Egzogena primena hormona.** Hormonska terapija se obično daje u fiziološkim dozama da bi se nadokandio manjak hormona u stanjima endokrine hipofunkcije. Međutim, kada se hormoni primenjuju u farmakološkim dozama (koje su obično mnogo više od fizioloških) mogu se pojaviti simptomi i znaci hormonalne hiperaktivnosti slično kliničkoj slici koja se sreće kod hormonalne hiperprodukcije.
  - Glikokortikoidi dovode do jatrogenog hiperkorticizma.

- **Promene u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona.**
  - Brojni endokrini poremećaji su povezani sa promenama u odgovoru ciljnih tkiva na dejstvo hormona ili senzitivnosti perifernih tkiva na neki hormon.
  - Fiziološke koncentracije hormona dovode do infrafiziološkog efekta.
  - Pretpostavlja se da su ovi poremećaji genetski determinisani.
- **“REZISTENCIJA NA HORMON”**
- Metabolički sindrom X koji predstavlja asocijaciju rezistencije na insulin, arterijske hipertenzije, gojaznosti, poremećaja gliko i liporegulacije itd. (nasledni defekti bilo u broju i/ili afinitetu receptora za insulin u perifernim tkivima, ili su pak u pitanju postreceptorski defekti)

Promene u metabolizmu hormona

U insuficijenciji **jetre** dolazi do smanjenog katabolizma estrogena, pa u muškaraca se mogu registrovati znaci feminizacije (ginekomastija, smanjenje sekundarnih seksualnih odlika itd.). U insuficijenciji jetre smanjen je i katabolizam gliko i mineralokortikosteroida, kao i tiroidnih hormona. Zahvaljujući aktivnosti kontrolnih sistema (negativna povratna sprega), retko dolazi do ispoljavanja ovih endokrinopatija.

Tumačenje rezultata

- Hipo ili hiperfunkcija?
- Nivo lezije?

Hiperfunkcija

Nivo	Periferni hormon	Tropni hormon	Regulatorni peptid
Primarni	↑	↓	↓
Sekundarni	↑	↑	↓
Tercijalni	↑	↑	↑

NEUROENDOKRINA REGULACIJA. BOLESTI HIPOTALAMUSA. BOLESTI HIPOFIZE.

Hipotalamus i hipofiza

- Hipotalamus je glavna veza između endokrinog i nervnog sistema
- Hipofiza je spojena sa hipotalamusom uz pomoć infundibuluma
  - Anteriorni deo hipofize ili adenohipofiza
  - Posteriorni deo hipofize ili neurohipofiza

POREMEĆAJI FUNKCIJE HIPOTALAMUSA

- **Funkcija hipotalamusa.** Hipotalamus je odgovoran za mnoge integrativne homeostatske funkcije. Interakcije između autonomnog nervnog sistema i endokrinog sistema su koordinisane sa informacijama iz drugih delova mozga.
- Hipotalamus dobija ulazne informacije (input) iz neokorteksa i limbičkog sistema, kao i iz retikularnog aktivirajućeg sistema (RAS).

Hipotalamus ima sledeće funkcije:

- regulacija temperature
- neuroendokrina kontrole sekrecije kateholamina
- regulacija volumena telesnih tečnosti
- stimulacija osećaja gladi i žeđi
- regulacija seksualnog ponašanja
- regulacija rasta i razvoja
- odbrambene reakcije tipa straha i besa
- kontrola ritma sekrecije hormona

Hormoni hipotalamusa:

---

1. hipofizotropni hormoni
2. hormoni zadnjeg režnja hipofize

DISFUNKCIJA HIPOTALAMUSA

- Hipotalamo-hipofizna osovina reguliše mnoge fiziološke procese i zato poremećaj u njenom radu ostavlja posledice na funkciju drugih endokrinih organa.
- Simptomi mogu biti endokrine i ne-endokrine prirode.
- Ne-endokrini simptomi su često neurološke prirode i udruženi su sa intrakranijalnim lezijama i povredama glave.

BOLESTI HIPOTALAMUSA

- Disfunkcija hipofize
- Neuropsihijatrijski poremećaji i poremećaji ponašanja (poremećaji spavanja, poremećaji svesti, poremećaji unosa vode, poremećaji ponašanja itd.)
- Poremećaji regulacije autonomnog nervnog sistema (edem pluća, srčane aritmije, poremećaji sfinktera itd.)
- Poremećaji regulacije metabolizma (poremećaji regulacije temperature, poremećaji unosa hrane itd.)

BOLESTI HIPOTALAMUSA

- Sindrom “izolacije hipofize” (lezija stalka hipofize)
- Deficit hipofizeotropnih hormona
- Hipersekrecija hipofizeotropnih hormona
- Tumori hipotalamusa

Sindrom “izolacije hipofize”

- Sindrom nastao kao posledica destruktivnih procesa u selarnoj regiji, najčešće u predelu stalka hipofize
- Etiologija: povrede glave, hirurške intervencije, tumori i granulomi
- Kliničke manifestacije:
  - Diabetes insipidus (DI) centralis (80%), razvija se u 3 faze: inicijalna faza poliurije, faza normalizacije i nakon 10 do 14 dana faza DI
  - Deficit hipofizeotropnih hormona: CRF (nedostatak ACTH i kortizola), GnRH (nedostatak FSH i LH, poremećaji menstruacije), TRH (nedostatak TSH i T3 i T4), GHRH (nedostatak GH), Dopamina (gubitak inhibitorynog efekta na hipofizu i porast sekrecije PRL).

DISFUNKCIJA NEUROHIPOFIZE

- HIPOFUNKCIJA
  - Diabetes insipidus
  - Smanjen nivo i/ili funkcija ADH
- HIPERFUNKCIJA
  - Sindrom neadekvatne sekrecije ADH;
(Syndrome of inappropriate antidiuretic hormone, SIADH)
  - Povišen nivo i/ili funkcija ADH

Diabetes insipidus (1)

- Definicija: Poremećaj koncentrisanja urina zbog nedostatka stvaranja i/ili efekata ADH koji dovodi do stvaranja velike zapremine urina niske osmolarnosti
- Podela:
  - Hipotalamusni (centralni) tip: nedovoljno stvaranje ADH (potpuno ili delimično, parcijalno)
  - Nefrogeni (periferni) tip: neosetljivost bubrežnih kanalića na ADH
- Epidemiologija: retko oboljenje, prevalenca 1:25000
- Etiologija: kongenitalni uzroci, idipotaski, tumori, infekcije, trauma, zračenje, inflamacija.
- Patogeneza: centralni patofiziološki fenomen: smanjena aktivnost ADH i smanjena sposobnost koncentrisanja urina, što dovodi do:
  - Stvaranja velike zapremine hipoosmolarnog (razblaženog) urina
  - Hipertone dehidracije organizma (zbog gubitka povećanog vode putem urina)

Sindrom neadekvatne sekrecije ADH

Syndrome of inappropriate antidiuretic hormone, SIADH (1)

- Definicija: SIADH se definiše kao hiponatriemija i hipoosmolarnost plazme zbog neadekvatne, kontinuirane sekrecije ili aktivnosti ADH uprkos postojanju normalne ili povećane zapremine plazme, što dovodi do smanjenog izlučivanja vode.
- Epidemiologija: 15-30% pacijenata koji su hospitalizovani
- Etiopatogeneza:
  - tumori, poremećaji CNS-a, lekovi i bolesti pluća.
  - Centralni patofiziološki fenomen: retencija vode sa nastankom hipotonog stanja, ređe hiperhidratacije (“trovanje vodom” – hiponatriemija je rezultat pre zadržavanja vode nego deficita natrijuma).
  - Povećane zapremine ćelija: nervno tkivo (edem mozga, hernijacija, demijelinizacija) i mišićne ćelije (rabdomioliza)

BOLESTI ADENOHIPOFIZE

- Insuficijencija adenohipofize
  - Parcijalna (izolovani deficit hormona adenohipofize - parcijalni hipopituitarizam)
  - Popuna (panhipopituitarizam)
- Tumori adenohipofize
  - Sekretorni (funkcionalni, dovode do hiperfunkcije)
  - Neseekretorni (nefunkcionalni, mogu dovesti do hipofunkcije)

Hypopituitarismus

- Definicija: delimični ili potpuni nedostatak hormona adenohipofize
- Redosled hormonskog ispada u hipopituitarizmu:
GH ►► FSH/LH ►► TSH ►► ACTH
- Kliničko ispoljavanje zavisi od:
  - Brzine nastanka
  - Vrste hormona koji nedostaju

DISFUNKCIJA ADENOHIPOFIZE

klinička prezentacija

HIPOFUNKCIJA

- GH (STH)   Nanismus pituitaria
- FSH i LH   Hypogonadismus sec.
- TSH   Hypothyreosis sec.
- ACTH   Hypocorticismus sec.
- Prolaktin   Hypoprolactinaemia

TUMORI ADENOHIPOFIZE

- Najčešći uzroci hipo i hiperpituitarizma
- Čine oko 10% intrakranijalnih neoplazmi
- Mogu biti mikro (<10mm) i makroadenomi (>10mm)
- Monoklalnog porekla, autonomne sekrecije:
  - Pojedinačni hormoni: PRL, GH, ACTH, TSH, LH, FSH
  - Plurihormonalna sekrecija: kombinacija GH, PRL, TSH, ACTH
  - Delovi hormona: alfa i beta glikoprotein (subjedinica)
  - Neaktivni (nefunkcijski tumori)

TUMORI ADENOHIPOFIZE

- Podela
  - Sporadični
  - U okviru genetskih sindroma
    - MEN 1: gen MENIN (Tu hipofize, paratiroideja, ostrvaca pankreasa)
    - Sy Corney: gen PEPKR1A (tačkasta pigmentacija kože, Tu testisa, nadbubrega i hipofize)
    - Sy McCune-Albright: inaktivacija gena Gsalfa (promene na kostima i koži, Tu nadbubrega i hipofize)
    - Familijarna akromegalija: gen LOH na 11q13

DISFUNKCIJA ADENOHIPOFIZE

- Kompresivni poremećaji (zbog propagacije patološkog procesa iz hipofize)
  - Oftalmološke manifestacije (bitemporalna hemi i kvadrianopsija)
  - Neurološke manifestacije (diplopija, ptoza i oftalmoplegija – III, IV i VI kranijalni nerv)
  - Povišen intrakranijalni pritisak
  - Lezija hipotalamusa
  - Lezija mozga
- Endokrinološke manifestacije (hiper- i hipofunkcija adenohipofize)

DISFUNKCIJA ADENOHIPOFIZE

HIPERFUNKCIJA

- FSH i LH Pubertas praecox
- TSH Hyperthyreosis sec.
- Prolaktin Hyperprolactinaemia
- STH Acromegalia/Gigantismus
- ACTH Hypercorticismus sec. (M.Cushing)

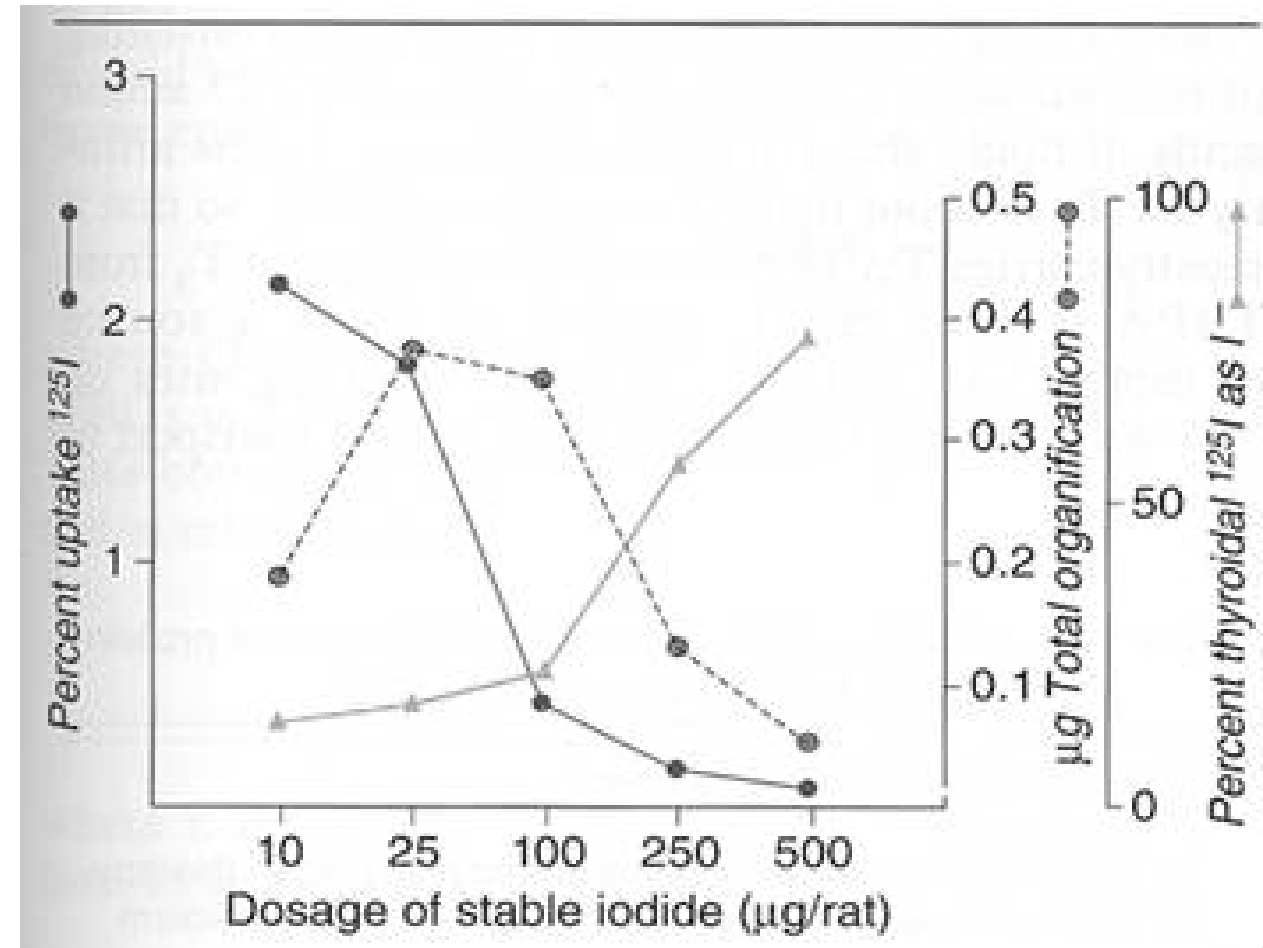
PATOFIZIOLOŠKI POREMEĆAJI ŠTITASTE ŽLEZDE

Wolff-Chaikoffefekat

- **Inicijalno povećanje doze** jodida povećava sintezu hormona
- **Dalje povećanje doze** (visoke doze) joda dovode do prestanka sinteze hormona.
- **Adaptacija:** kod normalne štitaste žlezde ovaj efekat se prevazilazi “curenjem” joda.
- Pacijenti sa autoimunskim tireoiditisom mogu da imaju neuspešnu adaptaciju i da postanu hipotiroidni.

Jod-Basedow efekt

- Suprotan od Wolff-Chaikoff efekta
- Preterano opterećenje jodom dovodi do hipertireoidizma
- Efekat je primećen kod sledećih hipertiroidnih mehanizama
  - Graves-ova bolest
  - Plummer-ova bolest (toksična multinodularna struma)
  - Toksični adenom
- Ovaj efekat može da dovede do simptomatske tireotoksikoze kod pacijenata koji primaju velike doze joda:
  - ishrana
  - Primena jodnih kontrastnih sredstava
  - Prmena lekova bogatih jodom (Amiodaron)

Efekti tiroksina

BOLESTI ŠTITASTE ŽLEZDE

- Poremećaji morfologije
  - Agenezija, aplazija, hipoplazija i ektopija
  - Struma
    - Difuzna struma
    - Nodозна struma (uni i polinodозна)
- Poremećaji funkcije
  - Hiperfunkcija
  - Hipofunkcija
- Zapaljenja
  - Akutna
  - Subakutna
  - Hronična

STRUMA

- STRUMA (gušavost) je uvećanje štitaste žlezde.
- Podela:
  - Difuzna
  - Nodularna (uni ili multinodularna)
- Etiologija:
  - Defekti u biosintezi hormona
  - Deficit joda
  - Zapaljenja (akutna, subakutna i hronična)
  - Tumori štitaste žlezde

TIREOIDITISI:

akutni, subakutni i hronični

-
- Tireoiditis: zapaljenje štitaste žlezde
  - Podela po toku:
    - Akutni: izazivači bakterije, virusi, gljive, radijacija
    - Subakutni: okidač zapaljenja virusi
    - Hronični: autoimunsko zapaljenje

HIPERFUNKCIJA ŠTITASTE ŽLEZDE

DEFINICIJA

Hipertireoidizam je kliničko stanje

- povećane koncentracije tiroidnih hormona u krvi nastalo zbog njihove povećane produkcije u štitastoj žlezdi i
- praćeno njihovom povećanom aktivnošću u perifernim tkivima,
- pri čemu sekrecija tiroidnih hormona više nije pod regulatornom kontrolom hipotalamo-hipofiznog sistema.

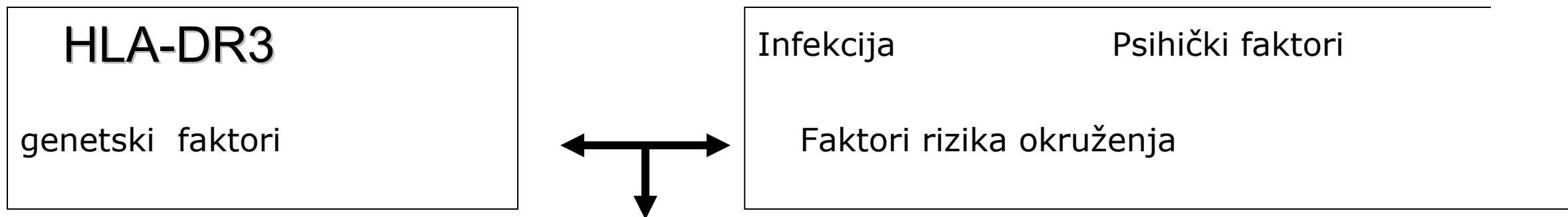

ETIOPATOGENEZA TIREOTOKSIKOZE

Česte forme (85-90% pacijenata)	Fiksacija J ¹³¹	Uzrok
Difuzna toksična struma sa orbitopatijom (M. Graves)	Povećan	IgG antitela na koja se vezuju i dugotrajno aktiviraju G-protein TSH receptora
Toksična multinodularna struma (M. Plummer)	Povećan	Autonomna produkcija tiroidnih hormona od strane hiperfunkcijskih nodusa u količini dovoljnoj da dovode do hiperfunkcije
Tireotoksična faza subakutnog tiroiditisa	Snižen	Oslobađanje već sintetisanih tiroidnih hormona tokom destruktivne faze tiroiditisa
Toksična uninodозна struma - Toksični adenom	Povećan	Autonomna produkcije tiroidnih hormona od strane hiperfunkcijskog nodusa u količini dovoljnoj da dovode do hiperfunkcije

Etiologija i patogeneza M.Graves (autoimunsko zapaljenje)

defekt u imunoregulaciji sa slabljenjem "supresorske" funkcije T limfocita

omogućavanje "helper" T limfocitima da stimulišu B limfocite da produkuju anti-TSH receptorska antitela (AntiTSH R Ab)

- ◆ AntiTSH R Ab stimulišuća (TSAb)
- ◆ AntiTSH R Ab blokirajuća (TSBAAb)

M.Graves

- AntiTSH R Ab (antitela na receptor za TSH)
- Dugotrajna stimulacija receptora za TSH na tireocitima nakon vezivanje AntiTSH R Ab
- Hiperfunkcija sa hiperplazijom tiroidnog tkiva
- Moguć nastanak tiroidne oftalmopatije, akropatije i dermatopatije

Patofiziološke posledice tireotoksikoze

- Porast bazalnog metabolizma (katabolizam)
  - Intolerancija toplote
  - Mršavljenje uprkos dobrom apetitu
  - Subfebrilnost
  - Nervoza, nesanica, razdražljivost
- Porast broja adrenergičkih receptora (povećana osetljivost na kateholamine)
  - Tahikardija
  - Preznojavanje
  - Divergentna arterijska hipertenzija
  - Tremor ekstremiteta

HIPOFUNKCIJA ŠTITASTE ŽLEZDE

HIPOTIREOIDIZAM - DEFINICIJA

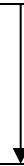
- **Hipotiroidizam** je stanje nastalo kao posledica nedostatka efekata tiroidnih hormona, bilo zbog njihove smanjene produkcije ili rezistencije perifernih tkiva na njih

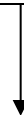

PATOGENEZA MIKSEDEMA

- povećana permeabilnost kapilara
- usporena cirkulacija limfe
- porast mukopolisaharida u intersticijalnoj tečnosti (hijaluronska kiselina i hondroitin sulfat B)

“zarobljavanje” natrijuma, proteina i vode

MIKSEDEM

ETIOLOŠKA PODELA

- KONGENITALNI
  - Aplazija, hipoplazija i ektopija štitaste žlezde
  - Defekti u biosintezi i/ili dejstvu hormona
- STEČENI
  - **Autoimunski (hronični) tireoiditis**
  - Težak deficit joda u ishrani
  - Ablacija tireoideje (hirurške intervencije, radijacija itd.)
- MEDINKAMENTOZNI
  - Jod, PTU, MMI, K-perhlorat, Tiocijanat, Litijum

ETIOPATOGENEZA autoimunski tireoiditis

- Uticaj nasleđa na defektan imunski odgovor (HLA DR3 i DR5)
- Razvoj autoimunskog procesa (T-reg limfociti)
- **Mora se razoriti oko 90% tireocita da bi se razvio hipotireoidizam**
- Autoimunski mehanizmi
  - AntiTSH-R Ab
    - Blokirajuća: atrofija i hipoprodukcija tiroidnih hormona
    - Stimulišuća: hiperplazija i hiperprodukcija tireoidnih hormona
  - AntiMc Ab (AntiTPO Ab) – destrukcija tirocita
  - AntiTG Ab – destrukcija tireocita
  - citotoksični T-Lym – apoptoza tireocita

NIVO POREMEĆAJA

- PRIMARNI
  - Bolesti štitaste žlezde
- SEKUNDARNI
  - Bolesti hipofize
- TERCIJALNI
  - Bolesti hipotalamusa

“centralni”

KLINIČKA PREZENTACIJA

- **OPŠTI SIMPTOMI I ZNACI:** Zimogrožljivost, Umor, Dobijanje u TM uz smanjenje apetita, hipotermija
- **NERVI SISTEM:** letargija, poremećaji pamćenja, poremećaji pažnje, promena karaktera, Somnolencija, Cerebelarna ataksija, Oštećenje čula sluha i ukusa, Psihopataološki poremećaji (paranoidna ili depresivna reakcija)
- **NEUROMIŠIĆNI SISTEM:** Slabost, Mišićni grčevi, Bolovi u zglobovima, Usporena relaksacija dubokih tetivnih refleksa, Sindrom karpalnog tunela
- **GASTROINTESTINALNI SISTEM:** Mučnina, Zatvor, Meteorizam, Uvećanje jezika, Ascites, Usporena peristaltika (miksedomski megakolon i ileus)
- **KARDIORESPIRATORNI SISTEM:** Intolerancija napora, Gušenje, Promuklost, Bradikardija, Umerena hipertenzija, Perikardna efuzija, Pleuralna efuzija
- **EKG:** Snižena voltaža, Sinusna bradikardija, Produžen PR interval, Promene ST segmenta, Aplatiran ili negativan T talas
- Metabolizam: Smanjena degradacija insulina (povećana osetljivost na egzogeni insulin i sklonost hipoglikemijama), Porast fosfolipida, ukupnog Holesterola, LDL-a, TAG i snižen HDL, Porast enzima skeletnih mišića: CPK
- **KOŽA:** Suva, hladna, perutava koža, Nadutost lica, Gubitak kose, Krti nokti, Elastični edemi lica, ruku i podkolenica, Periorbitalni edemi, Hladna koža, Bledo-žuta koža (anemija+hiperkarotinemija), Suve aksile, Promene kose

PARATIREOIDNE ŽLEZDE. BOLESTI GONADA.

Homeostaza kalcijuma i metabolizma skeleta

- MINERALI: kalcijum, fosfati i magnezijum
- ORGANSKI SISTEMI: skelet, bubrezi, GIT, koža i dr.
- HORMONI
  - KALCIOTROPNI: PTH, Kalcitonin, Vitamin D, FGF23
  - DRUGI HORMONI: tireoidni hormoni, hormoni nadbubrega i polnih žlezda
- FAKTORI RASTA I CITOKINI

Paraštitaste žlezde

- Hiperparatireoidizam
  - Primarni: adenom, karcinom, hiperplazija PTŽ (hiperprodukcija PTH)
  - Sekundarni: hronična hipoklaciemija (fiziološki odgovor - porast produkcije PTH)
  - Tercijalni
  - Ektopična produkcija (PTH, PTHrP)
- Hipoparatireoidizam
  - Primarni
  - Pseudohipoparatireoidizam (rezistencija perifernih tkiva na PTH)
  - Pseudopseudohipoparatireoidizam

Hiperkalciemija

- Uzrokovana poremećajima paraštitaste žlezde
  - Primarni hiperparatireoidizam, terapija litijumom, familijarna hipokalciurična hiperkalciemija
- Malignitet
  - Solidni tumori, hematoonkološke bolesti
- Suficit Vitamina D
  - Intoksikacija, granulomatozne bolesti
- Ubrzan metabolizam kostiju
  - Hipertireoza, Imobilizacija, hipervitaminoza A
- Bubrežna slabost
  - Sekundarni hiperparatireoidizam, terapija aluminjumom, mlečno-alkalni sindrom

HIPERPARATIREOIDIZAM

- Hiperparatireoidizam predstavlja heterogenu grupu bolesti i stanja koja se karakterišu ekscesivnom sekrecijom PTH.
- Podela:
  - Primarni: neregulisana prevelika produkcija PTH koja dovodi do poremećaja homeostaze kalcijuma i fosfata.
  - Sekundarni: preterana produkcija PTH kao odgovor na hronični, abnormalni stimulans.
  - Tercijalni: stanje ekscesivne produkcije PTH nakon dugog trajanja sekundarnog hiperparatireoidizma koje dovodi do hiperkalcemije.

Felsenfeld AJ J Am Soc Nephrol 1997

Cunningham J et al. Clin J Am Soc Nephrol 2011

Bleskestad IH et al. Clin Translat 2011

Primarni hiperparatireoidizam

- **Definicija:** PHPT je stanje hronične hiperkalciemije koja je rezultat povećanog i nekontrolisanog lučenja PTH zbog hiperfunkcije jedne ili više PTŽ.
- **Etiologija:** adenom (81%), karcinom (4%), hiperplazija PTŽ (sporadično ili u okviru MEN)

Primarni hiperparatireoidizam

- **Patofiziologija:**
  - **Biohemijske promene:** hiperkalciemija, hipofosfatemija, hiperkalciurija, sniženje TRPO₄, porast Cl ca/cr, dehidratacija, hiperhloremijska acidoza (povećano lučenje bikarbonata uz zadržavanje H⁺)
  - **Neuromuskularni poremećaji:** mišićna slabost, anoreksija, povraćanje, opstipacija, skraćen QT interval
  - **Psihički poremećaji:** emocionalna nestabilnost, depresija, psihoze
  - **Bubrežni poremećaji:** smanjena koncentraciona sposobnost (poliurija, nikturija), urolitijaza
  - **Koštani sistem:** povećana reapsorpcija kostiju

Primarni hipoparatiroidizam

- **Definicija:** stanje hronične hipokalcemije i hiperfosfatemije zbog smanjene aktivnosti PTH zbog:
  - Smanjene sinteze PTH
  - Sinteza biološki neaktivnog PTH
  - Izostanak odgovora perifernog tkiva na PTH

Primarni hipoparatiroidizam

Etiologija:

1. Smanjena sekrecija PTH
  - Idiopatski oblici
  - Sekundarni oblici: urođeni (udružen sa DiGeorge-ovim sindromom) ili stečeni (hirurško odstranjenje PTŽ, zračenje, autoimunski mehanizmi, infiltrativne bolesti)
2. Lučenje biološki neaktivnog PTH
  - Mutacija gena za PTH (arteficijalno izazvana hipokalciemija dovodi do porasta PTH, ali bez biološkog efekta, dok egzogeno dati PTH normalizuje kalciemiju)
3. Rezistencija perifernih tkiva na PTH
  - Hipomagnezemija
  - Pseudohipoparatiroidizam (receptorski i postreceptorski defekti): klinička slika hipoparatiroidizma uz normalne vrednosti PTH

Primarni hipoparatiroidizam

- **Patofiziologija:**
  - Biohemijske promene: hipokalcemija, hiperfosfatemija, porast CPK i ALP
  - Neuromuskularni poremećaji: povećana neuromišićna razdražljivost (od parestezija do grčeva mišića), produžen QT interval
  - Kalcifikacije mekih tkiva (intrakranijalne, očno sočivo itd.)

Primarni hipoparatiroidizam

Kliničke implikacije:

- **Povećana neuromišučna razdražljivost:**
  - **Manifestna:** parestezije lica u predelu usana i prstiju, tionične i bolne kontrakcije (“akušerska šaka”, karpopedalni spazam), grč dijafragme, pseudo-epileptični napadi (očuvana svest), nastaje *spontano* ili *provocirano* svakodnevnim aktivnostima (hodanje, rad, hiperventilacija, stanja alkaloze)
  - **Latentna:**
    - Chvostek -ov znak
    - Trousseau-ov znak
    - Erb-ov znak

Chvostek-ov znak

- **Chvostek-ov znak** (poznat i kao **Weiss-ov znak**) jedan od znakova hipokalcemične tetanije, a regflektuje abnormalnu reakciju na stimulaciju facijalnog nerva.
- **František Chvostek** je češko-austrijski lekar koji je opisao ovaj znak 1876.god. (nezavinso od njega, ovaj znak je opisao i Nathan Weiss 1883.god.)

PASTOFIZIOLOŠKI POREMEĆAJI NADBUBREŽNIH ŽLEZDA

Nadbubrežna žlezda

- Dva strukturno i funkcijski različita regiona
  - **Adrenalni korteks** (kora nadbubrega)
    - Mineralokortikoidi regulišu homeostazu minerala
      - aldosteron
    - Glukocortikoidi regulišu homeostazu glikoze
      - kortizol
    - Androgeni imaju maskulirajući efekt
      - Dehidroepiandrosteron (DHEA) je jedino značajan u žena
  - **Adrenalna medula** (srž nadbubrega)
    - Predstavlja modifikovani simpatikusni ganglion autonomnog nervnog sistema
    - Intenzifikuje simpatikusni odgovor
    - Epinefrin (adrenalin) i norepinefrin (noradrenalin)

Bolesti nadbubrega

- HIPERFUNKCIJA
  - Kora
    - Kortizol: hiperkorticism (Sindrom Cushing)
    - Aldosteron: aldosteronizam (Sindrom Conn)
    - Androgeni: adrenalni virilizam
  - Medula
    - Pheochromocytoma
- NORMALNA FUNKCIJA
  - Incidentalomi
- HIPOFUNKCIJA
  - Kora
    - Primarni: nedostatak kortizola i aldosterona
    - Sekundarni: nedostatak kortizola ili nedostatak aldosterona
  - Medula

Sindrom Cushing

- ACTH zavisni hiperkorticizam (M.Cushing)
  - Pituitarna produkcija ACTH
  - Ektopična produkcija ACTH ili CRF (Ca bronha i pankreasa, karcinoid)
- ACTH nezavisni hiperkorticizam
  - Makronodularna hiperplazija
  - Mikronodularna hiperplazija
  - Adrenalni adenomi i karcinomi
  - jatrogeno

PATOFIZIOLOŠKE POSLEDICE HIPERSEKRECIJE GLIKOKORTIKOI

- **Katabolizam vezivnog tkiva** (umor, mišićna slabost, strije, petehije, hematomi, osteoporoza)
- **Metaboličke abnormalnosti** (hiperglikemija, dislipidemija, hipokaliemija, metabolička alkalozna)
- **Preraspodela masnog tkiva** (centripetalna gojaznost, facies lunata, buffalo torzo)
- **Ostalo:** HTA, emocionalne promene, androgenizacija žena

Syndrom Cushing (1)

- Kliničke posledice:
  - Kušingoidan aspekt: centripetalna gojaznost: specifični depoi masti: “buffalo” torzo, facies lunata i epiduralni prostor
  - Reproduktivni sistem: poremećaji menstruacionog ciklusa, gubitak libida, akne, hipogonadizam (inhibitorni efekat GK na pulzatilnost GnRH)
  - Psihičke promene: agitirana depresija, letargija, paranoja, memorisjka i kognitivna disfunkcija, nesanica
  - Kost: osteoporoza, usporen linearni rast kod dece
  - Koža: istanjena, lako se razdvajaju slojevi, ljubičaste strije, lako nastaju modrice, purpura, akne, hirsutizam, pletorično lice

Syndrom Cushing (2)

- Kliničke posledice:
  - Mišići: slabost proksimalne muskulature nogu
  - Kardiovaskularni poremećaji: arterijska hipertenzija (75% obolelih), sklonost tromboembolizmu
  - Sklonost infekcijama (oportunističke gljivične infekcije kože i noktiju)
  - Metaboličke/endokrine promene: intolerancija glikoze, hiperlipidemija, hipokaliemijska alkalozna, supresija sekrecije TSH, FSH, LH i GH
  - Oči: Glaukom, egzoftalmos, hemoze i katarakta

Aldosteronizam

- Hiperprodukcija mineralokortikoida
- Etiologija:
  - Primarni
  - Sekundarni
- Patofiziologija
  - **Primarni:** autonomna hiperprodukcija mineralokortikoida zbog promena u kori nadbubrega (reninska aktivnost snižena)
  - **Sekundarni:** hiperprodukcija mineralokortikoida zbog povećane aktivnosti renina (hipovolemija, Tu jukstaglomerularnog aparata) (reninska aktivnost povišena)

Posledice hipersekrecije Aldosterona:

- Dijastolna arterijska hipertenzija sa glavoboljom
- Hipernatremija, Hiperhlorhidrija i Hipervolemia
- Hipokaliemija:
  - Hipokaliemijska nefropatija sa poliurijom i polidipsijom
  - Hipokaliemijska, metabolička alkalozna koja se manifestuje:
    - Epizode mišićne slabosti
    - Parestezije
    - Tranzitorne paralize
    - Tetanija

Podzela bolesti medule nadbubrega

- Hipefunkcija
  - Pheochromocytoma
- Hipofunkcija
  - Bez bitnijeg kliničkog značaja

DEFINICIJA

- FEOHROMOCITOM je tumor homatofilnih ćelija neuroektodermalnog porekla koje luče kateholamine (simpatikoadrenalni sistem).
- Tumor se može nalaziti u meduli nadbubrega ili u drugim delovima simpatikusnog nervnog sistema (ekstradrenalni feohromocitom - paragangliom)

PATOFIZIOLOGIJA

- Sekrecija prevelike količine kateholamina
- Trajno ili u epizodama
- Sekretuju se sve ili pojedine vrste kateholamina
  - Noradrenalin – klinički dominira hipertenzija
  - Adrenalin – klinički dominiraju metaboličke abnormalnosti (intolerancija glikoze: 10% ima DM)
  - Dopamin

PATOFIZIOLOGIJA

- Porast perifernog otpora
- Varijabilan porast frekvence srca
- Smanjen intravaskularni volumen (da bi se smanjio udarni volumen i time održao normalni minutni volumen u uslovima porasta perifernog otpora i frekvence srca)
- Miokardiopatija, aritmije, ishemijska bolest srca

PATOANATOMIJA

(pravilo “10%”)

- Lokalizacija
  - Medula nadbubrega (90%)
  - Ekstramedularni (10%)
    - Bifurkacija aorte (Zickerkandl-ova ganglija)
    - Karlica (mokraćna bešika)
    - Vrat i medijastinum
- Uni (90%) ili bilateralni (10%)
- Unifokalni (90%) ili multilokularni (10%)
- Adultni (90%) ili juvenilni (10%)
- Benigni (90%) ili maligni (10%)

HIPOKORTICIZAM

- **Definicija:** Nedostatak sekrecije hormona kore nadbubrega
- **Podela:**
  - Podela po nivou lezije
    - Primarni: Lezija kore nadbubrega
    - Sekundarni: lezija hipofize/hipotalamusa (neadekvatna sekrecija ACTH)
  - Podela po toku
    - Akutni
    - Hronični
  - Podela u zavisnosti od bolesti drugih endokrinih žlezda
    - Izolovani
    - U sklopu pluriglandularne autoimunske insuficijencije

HIPOKORTICIZAM

- **Etiologija:**
- **PRIMARNA ADRENALNA INSUFICIJENCIJA**
  - Anatomska destrukcija nadbubrega (akutna ili hronična)
  - Metabolička neefikasnost u produkciji hormona
  - ACTH-blokirajuća antitela
  - Mutacije gena receptora za ACTH
  - Kongenitalna adrenalna hipoplazija
- **SEKUNDARNA ADRENALNA INSUFICIJENCIJA**
  - Hipopituitarizam uzrokovan hipotalamo-hipofiznim poremećajima (hipopituitarizam)
  - Supresija hipotalamo-hipofizo-adrenalne osovine

HIPOKORTICIZAM- Etiologija:

- **PRIMARNA ADRENALNA INSUFICIJENCIJA**
- Anatomska destrukcija nadbubrega (akutna ili hronična)
  - Idiopatska (autoimunsma, adrenoleukodistrofija)
  - Hirurška intervencija
  - Infekcije (TBC, gljivice, virusi –AIDS)
  - Hemoragija
  - Metastaze
- Metabolička neefikasnost u produkciji hormona
  - Kongenitalna adrenalna hiperplazija
  - Enzimski inhibitori (Ketokonazol)
  - Citostatici
- ACTH-blokirajuća antitela
- Mutacije gena receptora za ACTH
- Kongenitalna adrenalna hipoplazija

HIPOKORTICIZAM-Etiologija:

- **SEKUNDARNA ADRENALNA INSUFICIJENCIJA**
- Hipopituitarizam uzrokovan hipotalamo-hipofiznim poremećajima
- Supresija hipotalamo-hipofizo-adrenalne osovine
  - Egzogeni primena glikokortikoida
  - Endogeni (nakon odstranjenja adrenalnih tumora kod Hiperkorticizma – “sindrom uspavanog nadbubrega”)

Patofiziološki poremećaji

- Posledice niske koncentracije Kortizola & Aldosterona
  - Nizak Na & visok K sa metaboličkom acidozom
  - Hipovolemija, dehidracija, prerenalna azotemija (povišena ureja), Eozinofilija
  - Hipoglikemije našte
  - Malaksalost, umor, mišićna slabost, bolovi u mišićima i zglobovima, muka, gađenje, povraćanje, anoreksija, mršavljenje
  - Često pozitivna antiadrenalna antitela
- Posledice povišene koncentracije Renina & ACTH
  - Hiperpigmentacija kože i sluznica

Uzroci sekundarnog hipokortizma

- Uzroci
  - Egzogeni primena glikokortikoida
  - Izolovani deficit ACTH
  - Izolovani deficit CRF
  - Lezije hipotalamusa i hipofize (tumori, infekcija, granulomi)
  - Postpartalno (Sy Sheehan)
- Nivo Aldosterona je skoro normalan
- Manifestacije: slično kao primarni, osim što nema hiperpigmentacija i posledica deficita Aldosterona

Addison-ska kriza

Naglo manifestovan hipokorticism

- Iznenadni, penetrirajući bol u donjem delu leđa, stomaku i nogama
- Povraćanje, dijareja i dehidracija
- Arterijska hipotenzija i hipovolemijski šok
- Hipoglikemija
- Poremećaj svesti
- Fatalna, ako se ne leči

